

Stichting Wetlands in het IJsselmeer

Verslag IJsselmeerberaad

3 oktober 2006,

Muiderslot

ECORYS Nederland BV
Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
010 - 4538800

IMSA Amsterdam
Prins Hendriklaan 15
1075 AX Amsterdam
020 - 5787600

GeoDelft
Postbus 69
2600 AB Delft
015 - 2693500

Het IJsselmeerberaad

Op 3 oktober 2006 kwamen 38 personen uit overheden, belangengroepen, wetenschap en private partijen bijeen in het Muiderslot, om te praten over de toekomst van het IJsselmeergebied (zie bijlage I voor de lijst van deelnemers). De bijeenkomst stond onder voorzitterschap van Wim Meijer. De kernvraag was of er een integrale herinrichtingsvisie voor het gehele IJsselmeergebied moet komen om problemen op te lossen en kansen te benutten.

Het beraad is georganiseerd door Stichting 'Wetlands in het IJsselmeer', een organisatie die zichzelf tot doel stelt om een nieuwe impuls te geven aan discussie over de inrichting van het IJsselmeergebied.

Hieronder volgen de belangrijkste resultaten van de discussie. De door Stichting 'Wetlands in het IJsselmeer' georganiseerde bijeenkomsten zijn een vrijplaats van meningsvorming. Stichting Wetlands is daarom verantwoordelijk voor de formulering van de resultaten; deze kunnen niet aan individuele deelnemers worden toegeschreven.

Opening

De bijeenkomst werd geopend door de Burgemeester van Muiden, mevrouw A. Worm-de Moel. Zij benadrukte het belang van de openheid van het gebied en drukte haar zorg uit over de richting die de discussie over het IJmeer lijkt op te gaan, met een veelheid aan ideeën voor buitendijkse woningbouw en verkeersverbindingen. In dat kader juicht zij de deelname van een nauw betrokken gemeente als Muiden aan dit discussieproces zeer toe.

Resultaten plenaire discussie (ochtend en middag)

Een voorzet voor de discussie werd gegeven door H. Sas (zie Bijlage II voor de gehele presentatie).

Problemen vragen om een oplossing

De aanwezigen zijn het er over eens dat het IJsselmeergebied diverse ongelijksoortige problemen kent, die bij business as usual in de toekomst zullen verergeren.

Onderverdeeld naar thema's, aangeduid met de gangbare planologische kleurcode:

- Groen:
 - De natuur verliest aan kwaliteit, wat veroorzaakt wordt door een teveel aan slib (Markermeer/IJmeer), teruggang in de spieringstand en een tekort aan geleidelijke land-water overgangen.
 - Het landschap rond het water verliest kwaliteit door 'verrommeling': toename van drukte en diverse vormen van bouw langs de randen van het gebied.
- Blauw: Op termijn ontstaan naar verwachting problemen met de waterhuishouding, door klimaatgedreven sterkere fluctuaties in de rivierafvoeren en door de zeespiegelstijging. Dit zal leiden tot veranderingen in het waterpeil en daarmee tot veiligheidsrisico's en veranderingen in het zoetwaterbeheer. Tevens dient de vraag beantwoord te worden in hoeverre het water zoet dient te blijven of (deels) zout moet worden, met belangrijke repercussies voor zowel de gebruikers als voor de natuur.
- Rood en grijs: Er zijn maatschappelijke wensen in en rond het IJsselmeergebied op het gebied van recreatie, wonen en mobiliteit (met name in en om de Noordvleugel van de Randstad).

Integrale visie is nodig

Uit de discussie bleek dat een nieuwe, integrale visie op de inrichting van het IJsselmeergebied inderdaad nodig wordt geacht. Ondanks de beschermde status die het gebied heeft vanwege de Natuurbeschermingswet, gaan de teruggang van de natuur, de effecten van klimaatverandering en de verrommeling van het landschap autonoom en sluipenderwijs door. Bovendien is de druk rondom het IJmeer, vanwege de Noordvleugelplannen, groot: een besluit is nodig over de vraag of buitendijks-stedelijke ontwikkeling mogelijk is of niet.

Als centraal kenmerk van een integrale visie geldt dat de collectieve waarden die inherent zijn aan het gebied (zoals landschaps- en natuurkwaliteit) expliciet in kaart worden gebracht en worden afgewogen tegen de maatschappelijke behoeften (recreatie, wonen, mobiliteit etc.). Dit in de context van bovengenoemde ontwikkelingen (teruggang natuur, klimaatverandering e.d.).

Groen en blauw gaan voor rood en grijs

Het uitgangspunt: *groen en blauw vóór rood en grijs* wordt onderschreven. De aanwezigen delen de mening dat 'blauw', waterkwaliteit, -kwantiteit en dijkveiligheid, een zeer zwaarwegend thema is dat het gehele IJsselmeergebied of groter bestrijkt. Groen, de natuurkwaliteit is evenzeer zwaarwegend. Bovendien is er een sterke interactie met het blauwe thema, door het verband tussen water- en natuurkwaliteit (inclusief de keuze voor zoet of zout). De prioriteit bij de invulling van 'groen' kan bij het Markermeer/IJmeer worden gelegd, vanwege de concentratie van bedreigingen in dit deelgebied (teveel slib, teruglopen spieringstand, verrommeling, Noordvleugelplannen).

Binnen het groene thema dient separate aandacht gegeven te worden aan de landschapskwaliteit, omdat hierin een aantal van de collectieve waarden van het gebied schuilen.

Alle aanwezigen, ook de private partijen, gaven aan dat voor eventuele buitendijkse ontwikkeling van 'rood' (waterrecreatie en woningbouw), een robuuste 'groen-blauwe' structuur nodig is. Anders verliest het gebied zijn - ook vanuit het perspectief van woningbouw en recreatie gewenste - aantrekkelijkheid als leefomgeving. Een robuust 'groen-blauw kader' voor het gebied is daarom met voorrang nodig.

Synergie en tegenstellingen

Aanwezigen zijn het erover eens dat extra recreatie binnen het groen-blauwe kader inpasbaar is. Dit gaat niet zonder slag of stoot, omdat recreatie met name kan leiden tot een verstoring van natuurwaarden (rustplaatsen vogels e.d.). Echter, door natuurversterking te combineren met een juiste timing en zonering van recreatie-activiteiten moet op natuurgebied netto vooruitgang te boeken zijn.

Verskil van mening is er over de vraag of ook buitendijks wonen en mobiliteit (over het water) inpasbaar zijn in het gewenste groen-blauwe kader. Dergelijke ontwikkelingen zullen een onomkeerbare impact hebben op zowel natuurwaarden en de openheid van het landschap als op de dijkveiligheid. Wel is duidelijk dat er op dit gebied ook een geleidelijke schaal bestaat. Zo is hoogbouw (buitendijks of vlak langs de randen) ingrijpender voor de landschappelijke kwaliteit dan laagbouw.

Van visie naar concrete beelden

Het is nodig om de integrale visie voortvarend concreet te maken en te visualiseren. Aan de hand van bijvoorbeeld kaartbeelden kan worden gesproken over waar groen en blauw moeten worden versterkt, waar recreatie mogelijk is en eventueel woningbouw. Op die manier wordt duidelijk wat de consequenties zijn van bepaalde keuzen, zodat de discussie aan helderheid wint.

Regie

Het is volgens de aanwezigen evident dat in het gewenste proces van visievorming en vertaling naar (beleids)kaders betrokkenheid van het Rijk nodig is. De thematiek is geografisch te uitgebreid om over te laten aan provinciale of lokale overheden. In het proces dienen de verschillende overheidslagen, private partijen, belangengroepen en wetenschap te participeren.

Resultaten workshops

De aanwezigen hebben zich in de middag in subgroepen nader gebogen over de kernpunten uit de plenaire discussie. De resultaten hiervan werden kort gepresenteerd. Voor het merendeel bleken zij inpasbaar in de bovenstaande samenvatting van de discussie en de daaruit voortkomende consensus. Soms is dit niet het geval, maar acht Stichting Wetlands deze 'losse opmerkingen' wel van potentieel belang voor het vervolg van de inrichtingsdiscussie. Dit zijn:

- De noodzaak van Almere om een deel van de woningbouwopgave in de Noordvleugel (60.000 wooneenheden) buitendijks te vervullen komt voort zowel uit de behoefte aan meer diversiteit in het lokale woningaanbod als uit een gebrek aan binnendijkse ruimte (ook aan de oostkant van Almere).
- Het noordelijk deel van het IJsselmeergebied moet niet vergeten worden: ook tussen de Houtribdijk en Afsluitdijk is een robuust ecosysteem nodig.
- Gelaagdheid in de bestuursstructuur aanbrengen: het Rijk beheert waterhuishouding en ecologie en de provincies zorgen voor lokale uitwerking.
- Het groen-blauwe kader is leidend voor de inrichtingsvisie, maar houd bij de ontwikkeling daarvan ook op voorhand rekening met eisen die 'rood-grijze' invulling kan stellen.
- Hoe de openheid te bewaken? Leegte is niet hetzelfde als openheid. Lage eilanden kunnen de openheid accentueren, vanwege de doorkijkjes die deze bieden; misschien idem dito met waterfronten.
- Er is niet alleen een landschapsplanning van bovenaf op de kaart nodig, maar ook wensbeelden van horizonschetsen die het gebied leefbaar houden. Hierbij rekening houden met zowel de potentie van het gebied, de cultuurhistorie als de menselijke maat.

Slotwoord voorzitter

De voorzitter benadrukt dat we op een cruciaal moment in de tijd staan. Laten we de ontwikkelingen in het IJsselmeergebied op hun beloop, of nemen we de regie? Duidelijk is in ieder geval dat de huidige gang van zaken niet wenselijk wordt geacht.

De voorzitter stelt vast dat er draagvlak onder de aanwezigen is voor centrale regievoering en er vanuit waarden gewerkt moet worden. Het groen-blauwe thema staat voorop bij de visie- en kadervorming. Door de grote ruimtelijke schaal hiervan is rijksbemoeienis onontbeerlijk.

Steeds is opgemerkt dat het om leiderschap draait. Zijn we met elkaar in staat om visie, en de route naar resultaat op de agenda te zetten? Zijn er nieuwe samenwerkingsvormen nodig die stagnatie doorbreken? De traditionele overheidsaansturing werkt niet meer, maar ook de maatschappelijke organisaties zijn aan verkokering onderhevig. Samenwerking voor het algemene/grotere belang ontstaat dan niet meer vanzelf. Overheden, maatschappelijke organisaties en private partijen dienen nieuwe verbindingen te leggen, zowel onder zichzelf als met elkaar.

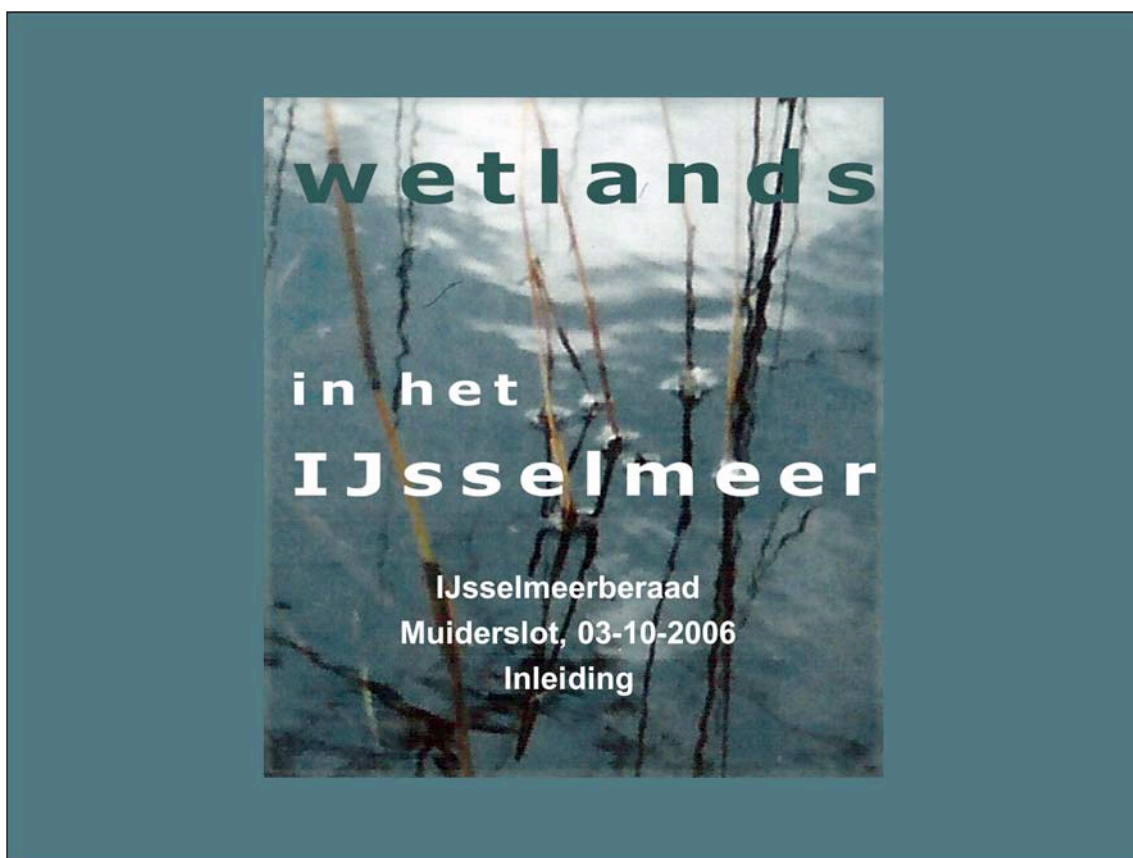
Er kan veel in het gebied, mits er oog is voor de verschillende waarden, behoeften, schaalgrootten en tijdshorizonten die er spelen. In het regeerakkoord zal de vraag terug moeten komen of het nieuwe kabinet verantwoordelijkheid wil nemen bij de regievoering van dit proces.

Bijlage 1

Deelnemerslijst IJsselmeerberaad 3 oktober 2006

Akker, J. van den	IMSA
Baarsma, J.	Sunergy
Beentjes, C.	LNv, region West
Beets, M.	IMSA, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Betsema, M.	IMSA, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Boeckhout, S.	Ecorys, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Dam, V.	Natuur en Milieu Flevoland
Dieren, W. van	IMSA, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Drimmelen, C. van	RIZA
Eekelen, S. van	GeoDelft, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Eerden, M. van	RIZA
Flach, B.	RWS IJsselmeergebied
Fleischer, F.	VBIJ
Frankfort, H.	VROM
Frieling, D.	Vrienden van de Markerwaard
Haan, M. de	ING Realestate
Klijn, F.	WL, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Kluzenaar, S. De	Van Oord
Kraal, M.	Sportvisserij Nederland /IJB
Krijger, G.	HISWA
Lindeijer, E.	Gemeente Almere
Maanen, H. Van	DHV
Mackay, E.	Gemeente Muiden
Meijer, W.	Dagvoorzitter
Menting, D.	Provincie Flevoland
Meurs, G. van	GeoDelft, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Moerman, G.	VROM
Renkema, J.	ANWB
Rijn van Alkemade, J. Van	Natuurmonumenten
Roosjen, R.	RIZA
Sas, H.	IMSA, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Schaik, C. van	Leven met Water
Steensma, R.	Waterrecreatie Advies
Urk, W. van	V&W
Verheij, H.	VBIJ/Waddenvereniging
Waterman, R.	
Wiersma, B.	Sunergy
Witmond, B.	Ecorys, Stichting Wetlands in het IJsselmeer
Wolde, A. ten	IMSA

Bijlage 2

Eindrapport fase 1, Wetlands in het IJsselmeer

Deelproblemen:

1. Achteruitgang natuur:
 - in Markermeer/IJmeer (teveel slib)
 - in alle meren (achteruitgang spiering)
2. Klimaatverandering, leidend tot:
 - peilstijging, op termijn
 - grotere fluctuaties in rivierafvoer
 - meer zomerdroogte, op land
3. Behoeftte aan meer omgevingskwaliteit: natuur, rust, openheid, recreatie
4. Behoeftte aan woningen & mobiliteit, vooral aan zuidkant

Versterking mogelijk tussen 1, 2 en 3

Dilemma's bij 4 vs. 1, 2, 3

Eindrapport fase 1, Wetlands (vervolg)

Nieuwe inrichtingsvisie inderdaad nodig:

- integraal
- lange termijn
- hele gebied

'Groen en blauw voor rood en grijs':

Vanwege Natuurbeschermingswet en klimaatverandering (peilstijging)

Stand van zaken bij publicatie Eindrapport fase 1 'Wetlands' (2 juni 2006)

Ondanks herkenning deelproblemen:
weinig sense of urgency tot nieuwe visievorming

Gebeurtenissen juni – september 2006

Sense of urgency sterk toegenomen

- Ontwikkelingen:
 - Toekomstvisie IJmeer
 - Noordvleugelbrief
 - Acties Almere (bouwopgave, verbindingen)
 - A6-A9/Hofstrabrug
 - E.O. Wijers prijsvraag

- Gevoed door:
 - Bouwopgave Noordvleugel
 - Verbinding Almere - Randstad
 - Wonen aan & in het water, Almere/Amsterdam

Consultatieronde juni – sept. 2006

- Groeiende behoefte aan integrale visie
Oorzaken:
 - Intensiverende klimaatdiscussie
 - Basisvisie VBIJ
 - Ecologische visie IJG/RIZA (KRW/Natuurbeschermingswet)
 - 'Verrommeling' bij business as usual
 - Veelheid aan natuurontwikkelingsprojecten
 - ...
- 'Groen-blauw vóór rood-grijs' filosofie als leidraad: brede weerklank, maar...

We zijn er nog niet...

Blessing in disguise: het gebied zit op slot (dus er is tijd...)

De Muidervraagstellingen

Plenair (ochtend):

- Is er inderdaad een *nieuwe, integrale* inrichtingsvisie nodig?
- Hoever moet die gaan:
 - In de tijd (50 jaar? 100 jaar?)
 - In de ruimte (IJmeer/Markermeer, hele merengebied, ook de polders eromheen?)
- 'Groen/blauw voor rood/grijs': hoe werkt dat eigenlijk?

Workshops (middag):

- Versterkingen:
 - Bij welke thema's?
 - Welke uitdagingen levert dat op?

- Dilemma's:
 - Bij welke thema's?
 - Welke uitdagingen levert dat op?

 <p>Boskalis bv</p>	<p>De Alliantie</p> 	
	 	<p>Van Oord </p>
<p>leven met water</p> 		